

Bestilling

Udgivelser

Om Peripeti

Silas L. Marker
og Vincent F.
Hendricks bog
Os og dem –
Identitetspoliti-
ske akser,
ideer og
afsporede
debatter
(Gyldendal,
2019)
8. september
2019

'Institutionen
opera' i
Danmark – 50
års
udviklingshisto-
rie
3. september
2019

Grønlands
Teaterhistorie
– på vej
1. september
2019

"16:29" af Anna
Malzer, Teater
Momentum
29. august 2019

Wagner:
Rhinguldet.
Den Ny Opera
29. august 2019

Postdramatisk eller politisk teater

Anmeldelse af Birgitte Dam:

Scenekunst på kanten. Christian Lollikes politiske teater

Frydenlund 2018

Af Erik Exe Christoffersen

Bestilling

Udgivelser

Om Peripeti

Løbning er en krigsballade hvor balletdansere og skadede soldater møder hinanden i dialog og *Living Dead* om flygtninge som levende døde. Alle stykker har på forskellig måde en dialog med samtiden og bruger konkret samtidsmateriale i form af levende kroppe og forskellige tekstdokumenter.

Desuden er der i bogen løbende referencer og kortere analyser af øvrige værker og installationer. Anden halvdel af bogen forsøger at give et billede af det komplekse samtidsteater, hvor Lollike i Dams fremstilling er en af de mest profilerede. Dam giver et bud på, hvad der karakteriserer samtidens nye politiske realismeformer og generelt måden teatret i de senere år relaterer sig til samfundet. Bogen slutter af med et interview med Lollike om det politiske teaters indhold og form.

Birgitte Dams bog giver et fyldigt indtryk af både Lollike og samtidsteatret. Måske kan man sige, at hun kommer til at overbetone begrebet om det postdramatiske, som en lidt for snæver kategori, som hun da også er inde på i det afsluttende afsnit om politisk teater. Her påpeger Dam nemlig en mulig konflikt mellem det postdramatiske og politiske teater, hvilket muligvis også er Lollikes egen problematik og personlige tvivl. Under alle omstændigheder er dette en diskussion, som dukker op i mange andre sammenhænge i forbindelse med Lollikes iscenesættelse *Black Madonna* (Se: <http://www.peripeti.dk/2018/05/22/5665/>). Men der er også, så vidt jeg kan se, en problematik der præger ikke blot samtidsteatret men generelt kunstscenen. Det vender jeg tilbage til.

Portrættet

Birgitte Dam portrætterer Lollike som en frontfigur i dansk teater. Han er dramatiker af uddannelse men har også begået sig som instruktør, kurator og teaterleder. Han har i de seneste år samarbejdet med Aarhus Teater, Det Kongelige Teaters Corpus og diverse kunstnere som performeren Madam Nielsen, Dukkepartiet og Aarhus Festuge. Lollikes værker er unikke, med spor fra både den tidlige avantgarde, performancekunsten, politisk teater, dokumentarteatret og ikke mindst det postdramatiske teater. Som leder af teatret Sort/Hvid har han skabt et moderne teater, som ud over forestillinger også laver debatarrangementer, udstillinger, musikalske arrangementer og på den måde kan man sige, Lollikes teater er et dynamisk operativt kulturelt rum, som inddrager tilskuerne på forskellig måde.

Det postdramatiske teater

Lollikes teaterform kategoriserer Dam som postdramatisk teater (s. 20-74). Hun skitserer de centrale træk bag dette begreb og dets oprindelse i avantgardeteatrets opgør med den klassiske plot og karakterbaserede realisme med en såkaldt lukket fiktion. Der henvises til Bertolt Brechts Episke Teater, Antonin Artauds Grusomhedens Teater og neoavantgardens performative teater i 60'erne og 70'erne. Dam

Bestilling

Udgivelser

Om Peripeti

dramatiske karakterer, som taler direkte. Det er tale om skuespillere, som medierer, citerer og fremstiller disse positioner. Lollike benytter sig flittigt af at citere direkte og indirekte fra filosoffer, andre dramatikere, politikere etc. Det er det, man kan kalde metafiktion. Det betyder samtidig, at Lollike ikke benytter sine karakterer som talerør for sig selv. De får lov til at ytre sig, også undertiden hårrejsende, uden at Lollike som kunstner forholder sig moralsk til dette.

I Dams bog fremstår der en dramatiske kerne i Lollikes værker og en gennemgående tragisk dimension. Lollike peger på at samtiden er præget af subjektets tragiske overbelastning, og det giver sig udslag i individuelle depressioner og desperate handlinger, som genfindes på et samfundsmæssigt plan som kriser. Disse kriser fremprovokeres hos Lollike ofte ved tilsynekomsten af *den anden*, den fremmede: Det kan være vampyren, flygtningen, den mentalt syge eller kropslige deforme deforme.

Meningstab er både ydre i forhold til omverdenen, som bliver fremmedgjort, og en indre psykologisk følelse af mangel på identitet: På den ene side er der tale om frihed, og på den anden er der tale om en individuel belastning, som gir sig udtryk i skam eller dårlig samvittighed over ikke at realisere flere af disse potentialer. Fraværet af en ydre autoritet betyder etableringen af "Innerstasi" som i *Det normale liv* (2011) eller zombietilstanden i *Living dead* (2015). Det er simpelthen en vanskelig opgave at realisere og finde sit potentiale. Friheden til at vælge bliver ind i mellem en forbandelse som fører til depression selvmord, selvhad.

Lollikes udskiftelige optik

Som det fremgår af Dams gennemgang, er der ikke en bestemt genre eller i det hele taget en bestemt sandhed eller virkelighed, som Lollike er forpligtet på. Lollike er, som det fremgår af blandt andet interviewet i slutningen af bogen, forpligtet på virkeligheden, men er samtidig bevidst om, at denne kun er tilgængelig gennem en konstruktion af forskelle eller rammer. Det at skabe distinktioner er en både kreativ og risikofyldt proces, hvor det gælder for Lollike om, at forstyrre eller ryste de normer og selvfølgelige mønstre, som så at sige naturaliserer iagttagelsen af virkeligheden. Lollike benytter ofte en dramaturgisk struktur, som synliggør iagttagelsen som operation. I mange tekster er der tale om skuespillere eller såkaldte ikke-professionelle performere, som fremstiller og lever sig ind i figurerne, som de undersøger. Ofte viser det sig imidlertid, at de selv har egne problemer som forstyrrer eller forvansker deres forsøg på at fortælle en bestemt historie. Det er så at sige iagttagers problem, at man i processen kan fare vild, miste sig selv og blive opslugt af objektet.

Soldaten, den prostituerede, de gamle, den handicappede, dværgen, asylansøgeren, den psykisk syge og terroristen er forskellige marginaliserede personer som "vender tilbage" og forstyrrer den etablerede orden, undertiden i kraft af en markant

[Bestilling](#)[Udgivelser](#)[Om Peripeti](#)

Lollikes teater udfordrer konsensus og skaber sin postdramatiske og radikale praksis en form for dissensus. Det er lige før Dam ville kunne hævde, at Lollike er nutidens svar på vores store oplysningsdramatiker Ludvig Holberg. Lollike er måske en af de få danske teaterfolk, som får unge i teatret, og han er også en af de mest flittigt brugte i forskellige uddannelsessammenhænge lige fra gymnasiet til universitetet.

Lollikes udsigelsesposition

Lollike opfinder løbende nye former som afprøves. Genrer remedieres og benyttes som rammer. Nye materialer opdyrkes sammen med forskellige obstruktionsformer og forhindringer. Lollike genbruger dokumentarisme, gadegøgl, vampyr-horror, ballet, disney-fortællinger, udviklingspsykologiske karakterer og skræver dermed over det klassiske teater, avantgardeteatret, performance, dans og det postdramatiske teater. Jeg forestiller mig at Dam måske også kunne få en del ud af at se Lollike i forhold til Lars von Triers filmkunst. Der er tale om meget forskellige udtryk, men de har det til fælles, at de arbejder med en ekspliciteret udsigelse. Som jeg ser det, er det netop udsigelsesmåden, som samler en række af de træk, som Lollike benytter og som også kunne samle selve analysen af hans værker. Som nævnt betegner Dam Lollikes teater som postdramatisk. Spørgsmålet er, om ikke det er et begreb, der ligesom postmodernisme er ved at miste sin slagkraft og aktualitet. Det med *efter* forekommer at være irrelevant i en tid, hvor alle genrer og greb for så vidt er til rådighed i bestræbelsen på at beskrive, analysere og fortolke den samfundsmæssige nutid som progression eller tilbageslag. Det postdramatiske er tilbøjeligt til at kobles med postmodernismens fragmenterede relativisme, og Dam referer netop til den tyske instruktør Thomas Ostermeiers kritik af denne tendens (s. 134), for at forflygtige et ansvar for den sociale virkelighed.

Spørgsmålet er om det er en produktiv modstilling. Faktisk tænker jeg, at det ville være mere produktiv for Dam (og Lollike for den sags skyld), at fastholde at det drejer sig om at udfolde en bestemt udsigelse. Værkets udsigelsen betyder, at en afsender kommunikerer til en modtager men indenfor en given kontekst, det vil sige en situation, hvor tid og rum er bestemmende for den betydning, som formidles, og hvor der derfor forefindes en feedback proces mellem de to, som er påvirket af situationen. Udsigelsen skaber således et rum for og indrammer en både sanselig og diskursiv kommunikation. Det betyder imidlertid af afsender-stemmen kan have en polyfon karakter. Flere stemmer kan modsige eller forstærke hinanden og det samme gælder på en måde modtageren, idet der kan være flere forskellige modtagere i et værk. Denne polyfoniske karakter bidrager til en kompleksitet i forhold til valg af stemmer. Og der er ikke en direkte overensstemmelse mellem kunstneren og afsenderstemmerne. Disse kan være faktiske dokumenter, faktuelle citater, fiktive karakterer, objekter, kroppe osv. Spørgsmålet er hvordan disse stemmer organiseres, sidestilles eller hierarkiseres. Her er det at Lollikes kreative processer, montage teknik, performative teknik både influerer på instruktion og dramatik.

Bestilling Udgivelser Om Peripeti

fantastisk flot og generøst layout, og det er lige før, man tænker, der er en modsætning mellem denne flotte klassiske billedbog og det provokerende grænseoverskridende, som karakteriserer Lollikes drama og teater. Teksten er rimelig let og tilgængelig på omkring 70 sider. Dam skriver godt og formidlende. En af de centrale kilder er tidsskriftets Peripetis artikler og anmeldelser, og det giver god mening at disse fagbaserede analyser bredes ud til et større publikum.

Lollike er givet en teaterperson som erhverver sig rigtig mange fjender både fra højre- og venstrefløjen. Alene af den grund er en samlende fremstilling absolut givtig.

Lollikes produktion er både meget sammenhængende i forhold til den samfundsmæssige analyse af det tragiske subjekt, de fremmedes intervention og mediasamfundets selviscenesættelse. Samtidig er der tale om meget forskellige forestillingen og en markant kreativ proces. Hvordan udvikler Lollikes nye udsigelsespositioner? Det er måske det mest centrale i Dams bog, at hun får løftet denne kreative og praktiske problematik og analyseret, hvordan form og indhold væver sig sammen i dialog med tilskueren.

Erik Exe Christoffersen, lektor og underviser i dramaturgi og teaterproduktion, Aarhus Universitet. Redaktionsmedlem af Peripeti.

< [Macho Dancer af Eisa Jocson](#)

[Revolution af Christian Lollike, Aarhus Teater](#) >

Del med andre

OM OS

Peripeti er det eneste danske videnskabelige teatertidsskrift og redigeres af en national redaktion fra Dramaturgi, Aarhus Universitet, Teatervidenskab ved Københavns Universitet og med redaktionsmedlemmer med tilknytning til teatre og teateruddannelser.

AKTUELT

Silas L. Marker og Vincent F. Hendricks bog *Os og dem – Identitetspolitiske akser, ideer og afsporede debatter* (Gyldendal, 2019)
sep 8, 2019

'Institutionen opera' i Danmark – 50 års

SØG PÅ SIDEN

Search

FOR REDAKTIONEN

[Log ind](#)

[Indlæg-RSS](#)

[Kommentar-RSS](#)

[aktuelt](#)

[teateranmeldelser](#)

[interview](#)

[specialessay](#)

[essay om teater](#)

Følg

PERIPETI

tidsskrift for
dramaturgiske studier

[Bestilling](#)

[Udgivelser](#)

[Om Peripeti](#)

samtykke.

